

17.3.2026

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Asia: HE 2/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa julkisia hankintoja ja käyttöoikeussopimuksia koskevan lain muuttamisesta. Pirkanmaan hyvinvointialue kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Pirha yhtyy Kuntaliiton esittämiin huomioihin hankintamenettelyä koskevista yksityiskohdista.

Lakiehdotus uhkaa toiminnallisesti ja taloudellisesti tehokkaita palveluiden järjestämistapoja

Hallitusohjelman mukaan sidosyksikkösääntelyä muutettaessa lainsäädäntö kirjoitetaan tavalla, joka mahdollistaa jatkossakin kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävien järjestämisen yhtiömuodossa silloin, kun se ei vääristä kilpailua, sekä tavalla, joka turvaa huoltovarmuuden, potilasturvallisuuden, kielelliset oikeudet tai muun vastaavan painavan julkisen intressin. Nyt ehdotettu lakimuutos kuitenkin poikkeaa tästä linjauksesta.

Hankintalain muutoksen taustalla olevat tavoitteet ovat monilta osin ymmärrettäviä ja kannatettavia, mutta nyt ehdotetut muutokset eivät kaikilta osin edistä näiden tavoitteiden saavuttamista. Pikemminkin ehdotuksiin sisältyy riski kustannusten kasvamisesta.

Pirkanmaan hyvinvointialue on rakentanut merkittävän osan toimintaansa osakeyhtiömuotoisen toiminnan varaan. Osakeyhtiö on hyvä ja koeteltu alusta yhteistyön toteuttamiselle hyvinvointialueiden välillä. Yhteistyön ja sitä kautta

riittävien toimintavolyymien kautta on kyetty rakentamaan muun muassa Tays Sydänkeskus Oy:ssä, Coxa Oy:ssä, Fimlab Oy:ssä ja Tuomi Logistiikka Oy:ssä toiminnallisesti ja taloudellisesti laadukasta, omistajien tavoitteet toteuttavaa toimintaa. Yhtiöt toimivat myös Sisä-Suomen yhteistyöalueen yhteensovitetun toiminnan alustana. Ehdotettu lakimuutos vaarantaisi tämän hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevan palvelutoiminnan ja varautumisen sekä näiden toimintojen vaatimat kriittiset tukipalvelut. Tämä aiheuttaisi vakavan toiminnallisen ja taloudellisen riskin Pirkanmaan hyvinvointialueelle.

Yhteistyön edellytykset on turvattava jatkossakin organisoitumismuodon osalta neutraalisti siten, että organisaatiomuoto ei rajoita tarkoituksenmukaisia yhteistyön toteuttamisen tapoja.

Käänteisten sidosyksikköhankintojen sekä sisaryhtiöhankintojen estäminen selvitettävä erikseen

Esityksen perusteluissa esitetään nykyisestä poikkeava tulkinta hankintalain 15 §:n 6 momentista siten, että käänteiset sidosyksikköhankinnat ja sisaryhtiöhankinnat olisivat sallittuja vain, jos yksi hankintayksikkö omistaa sidosyksiköstä 100 %. Pelkillä perusteluilla ei kuitenkaan voida muuttaa vakiintunutta tulkintaa, vaan muutos edellyttäisi huolellisesti valmisteltua lainsäädäntömuutosta vaikutusarvioineen. Lisäksi riittävällä siirtymäajalla tulee turvata sidosyksiköiden ja näiden omistajien mahdollisuudet toteuttaa tarvittavat muutokset hallitusti.

Ehdotettu tulkintamuutos tarkoittaisi muun muassa ympärivuorokautisten laboratorio- ja verikeskuspalveluiden käytön, lääketieteellisten konsultaatioiden ja toimintaa keskeisesti tukevien palveluiden kokonaisuuden vaarantumista Pirha-konsernin järjestämisvastuulla olevissa palveluissa.

Lainsäädännön arviointineuvosto on jo edellyttänyt, että esityksessä tulee arvioida tulkintamuutoksen vaikutuksia palvelukokonaisuuksiin, joita ei voida helposti korvata tai joissa markkinatarjontaa ei edes ole. Siksi tulkintaa ei tule muuttaa ennen perusteellista vaikutusten selvittämistä, ja tarvittaessa asiasta on säädettävä lailla.

Muutuskustannukset tulee korvata hyvinvointialueille

Hallituksen esityksen taloudelliset vaikutusarviot ovat hyvin epävarmoja ja riittämättömiä. Muutuskustannukset tulee arvioida luotettavammin ja valtion on korvattava kustannukset hyvinvointialueille hallitusohjelman linjausten mukaisesti, koska hyvinvointialueet eivät voi kattaa niitä muusta toiminnasta toimintaan muutoin kohdistuvien säästöpainneiden vuoksi.

Erityisesti tietojärjestelmien muuttaminen aiheuttaisi hyvinvointialueille erittäin suuria kustannuksia niihin liittyvien kompleksisten sopimuksellisten ja teknisten edellytysten takia. Nämä haasteet koskevat sekä toimialasidonnaisia että toimialariippumattomia järjestelmiä.

Perustuslailliset haasteet

Ehdotettu hankintalain 15 §:n muutos puuttuisi merkittävästi hyvinvointialueiden itsehallintoon, erityisesti niiden oikeuteen päättää omista palvelujen ja toimintojen järjestämistavoista. Hallituksen esitys ei esitä riittäviä valtiosääntöoikeudellisia perusteita tällaiselle puuttumiselle, pelkkä viittaus hallitusohjelman 10 prosentin tavoitteeseen ei ole riittävä.

Perustuslain 19 §:n mukaan hyvinvointialueiden on turvattava riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut, ja järjestämislain 8 § edellyttää, että niillä on oltava riittävä oma palvelutuotanto järjestämisvastuunsa toteuttamiseen. Esityksessä ei ole riittävästi arvioitu, miten lakimuutos vaikuttaisi hyvinvointialueiden järjestämisvastuun toteutumiseen. On olemassa riski, että muutos vaarantaisi tämän vastuun erityisesti lyhyen siirtymäajan vuoksi.

Siirtymäaika hallitulle muutokselle on riittämätön

Ehdotetut siirtymäajat sidosyksikkömuutoksille ovat liian lyhyitä. Muutosten toteuttaminen turvallisesti ja hallitusti edellyttää pidempiä siirtymäaikoja: vähintään 3 vuotta 10 %:n omistusvaatimukselle ja vähintään 5 vuotta sidosyksiköille, jotka tuottavat kriittisiä terveydenhuollon palveluja tai niihin liittyviä tietojärjestelmiä.

Erityisesti tietojärjestelmien kilpailutus ja käyttöönotto vaativat useita vuosia, eivätkä ne ole toteutettavissa esitettyjen siirtymäaikojen puitteissa. Hyvinvointialueiden ICT-palveluissa on huomioitava erityisen tiukat jatkuvuuden hallinnan, tietoturvan, kyberturvallisuuden ja varautumisen vaatimukset. Hyvinvointialueet ovat kriittisiä toimijoita NIS2-sääntelyn piirissä, minkä lisäksi osa hyvinvointialueiden käyttämisestä tietojärjestelmistä kuuluu lääkinnällisten laitteiden direktiivin piiriin ja/tai toimittajaa velvoittaa kyberkestävyysäädös muun yleisen sääntelyn lisäksi.

ICT-ratkaisujen kilpailua voidaan lisätä vain, jos toimittajat pystyvät vastaamaan näihin vaatimuksiin. Palvelutoiminnalle kriittisten järjestelmien muutoksiin liittyviä riskejä voidaan hallita vain riittävän pitkällä siirtymäajalla ja huolellisella valmistelulla.

Ratkaisuehdotus

Hankintalain 15 §:n soveltamisrajan ulkopuolelle tulisi jättää sellaiset sidosyksiköt, jotka tuottavat niissä yhteistä määräysvaltaa käyttäville julkisen sektorin toimijoille näiden järjestämisvastuulle kuuluvia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Lisäksi sidosyksiköiden ulosmyyntiraja tulee nostaa 20 prosenttiin, joka vastaa hankintadirektiivin tasoa ja yleistä eurooppalaista oikeuskäytäntöä.

Tampereella 17.3.2026

Mika Kontio, konsernijohtaja, hyvinvointialuejohtajan varahenkilö